

תופעות נפשיות בגיל ההתבגרות והשתקפותן בכתב ידו של המתבגר

גיל ההתבגרות הוא גיל בעייתי, זאת קבעו פסיכולוגים ואנשי חינוך, וכן הורים ומחנכים. ככל שהעולם המערבי מאפשר התפתחות מוארכת יותר כן מחריפה הבעייתיות של הגיל, וזאת משום שהחברה נותנת לגיטימציה לדחיית "חובותיו" של המתבגר (תקופת ה"מוראטוריום") ומאפשרת לו שלא "להפוך" לבוגר, ומכאן ששטח הביניים, שבו הוא נמצא אינו שייך לא לעולם הילדים ולא לעולם המבוגרים; זהו עולם בפני עצמו, שנוצר ע"י העולם החיצוני (בעיקר המבוגרים), והמתבגר מתאים עצמו לשטח זה שהינו תרבות בפני עצמה, הכוללת אופנה, מקומות בידור, שפה (סלנג), מנהגים, העדפות ודחיות. עולם זה מאפשר לו בצורה לגיטימית לחיות חיים כראות עיניו או כראות עיני חברת המתבגרים הסובבת אותו (אריקסון מדגיש, שאותה הקרנה של נוך קונפורמיזם הנובעת מהמתבגר היא למעשה חיפוי על קונפורמיזם מוחלט עם עולם המתבגרים).

בישראל מצב זה אינו כה חריף, משום שסיוס ביה"ס התיכון והגיוס לצה"ל או שירות לאומי יוצרים, ולו באופן מלאכותי, גבול לגיל התבגרות וקובעים אותו ל-18-19, ופותחים בו את תקופת הבגרות.

מהן התופעות, שאותן אנו רגילים לראות אצל המתבגרים?
יש מהם ההופכים למכונסים בתוך עצמם, מתבודדים, אינם משתפים את הוריהם בלבטיהם ומקרינים מעין תחושה של אין-אונים.
יש מהם ההופכים למרדנים ומנסים להוכיח את יכולתם לדחות כל השפעה של מה שנחשב בעיניהם עולם המבוגרים, החל מהורים וכלה במורים.

תופעה שלישית הראויה לאזכור היא: "ילד טוב ירושלים", קרי: המתבגר משתדל בכל מאודו להיות "ראוי להוריו", להשביע את רצונם, למלא אחר ציפיותיהם (כפי שמצטיירות בעיניו), וכל זאת על מנת לדחות את "פרידתו" מהם או על מנת להישאר הילד הקטן והטוב הזוכה לשבחים וכדו'.

תופעה רביעית היא רגישות מוגזמת עד כדי תנודיות חריפה בחיי הרגש, מעין מטוטלת הנעה בין רגשנות ועקשנות, ביקורתיות ואופי לא יציב. תופעות אלו אינן היחידות הנראית לעין, אולם בחרתי להתמקד בהן בהיותן שונות זו מזו מחד, ומאידך הינן מאוד ניכרות לעיני המורה וההורה.

עקרונית יש להסכים עם הקביעה, שככל שהחברה בה נמצא המתבגר הינה מסורתית יותר, ובעלת אוריינטאציה שמרנית, תופעות אלו, המצוינות לעיל, תהיינה שוליות יותר, וככלל כמעט ולא יורגש "גיל ההתבגרות" כגיל חריג, אלא יהווה שלב מעבר קצר בין ילדות לבגרות.

במאמרנו להלן נבדוק את יכולתה של הגרפולוגיה המדעית, הפועלת על סמך חוקים קבועים ואמפיריים, לאתר מצבים אלו המתוארים לעיל, ע"פ כתב ידו של המתבגר. יכולת זו יש בה, לדעתי, יתרונות רבים למורה, וארחיב על כך בסוף המאמר.

על מנת להימנע מהסבר ארוך על מהות הגרפולוגיה אציין:
 הנחת יסוד היא שכתב כתב היד הינו פעולה הנעשית ע"י היד ובהנחיית המוח, הרגש,
 הדחף, הרצייה והאינטליגנציה. בהתבסס על הנחה זו יש ביכולתנו לבדוק גורמים אלו
 בתוך כתב היד.
 ציינו לעיל התנהגויות שונות של מתבגרים. נבדוק עתה אחת לאחת כיצד התנהגויות
 אלו באות לידי ביטוי בכתב היד.

כתב יד מס' 1

לכבודי ולענין תפילותי אל תימח שמי יתעלם ממני פירתי הנהיג פלגול וישיב צלחן
 הצדיקית לתקן זכרתי, ולמצא פני עמיתיהי כי בין העתוננים מיטות בין עיתוי נעילה.
 המוציא לעינינו אנוניקס בוקית הגות השיצור את הילוצו הירסוף הנענית השמיות,
 פרימית יצק פסס אל סבוי יליון סגלה לבטות השיצור תקופת פועלית, וקריאת ישיבתי.
 לה עמיתך ובליון לעמיתית, שגרה' תמלילי נוצר ישר המולק עמיתו קריאת לתפוח
 יצא הצי" ובליון עמיתך להגות השיצור. זהו תקופת חוכת. מוצק העל השמילי על
 הנעית עמיתך המוציא ספחות לפעול תפית לעיון יצא השיצור המוציא על פועליו.

א. בכתב יד מס' 1 של כותב בן 16 – אנו עדים לארגון למופת של הדף. השורות דומות
 לשדה החרוש תלמים ארוכים וישרים, וגבולות השדה מאוד מוגדרים וברורים לעין
 המתבונן. אם ניטיב להתבונן בצילום נבחין בשתי תופעות מעניינות, האחת: למרות
 הרווח הגדול בין השורות (בין כל שתי שורות כתובות ניתן לכתוב עוד שתי שורות),
 הרווח בין המלים, וכן בין האותיות, הוא קטן יחסית. התופעה השנייה: צורת האותיות
 הינה צורה "קרקסית-סוגרת", קרי: נטייה לכתובה שבציקרה הינה תקנית, אולם קיימות
 בכל אות תוספות טפיליות בצורת קרסים היוצרות תחושה של סגירות האותיות, כגון:

התקן:
 הצורה בכתב יד זה:

א ה ג ז י
 א ה ג ז י

גם באותיות האמורות להיות קו ישר הניצב לשורה (כגון: י, ו, ה). קיימת התקערות של
 האות ונתלים קרסים בקצותיהן (על מנת להיטיב להבחין בכך מוצע להשתמש בהגדלה).
 על מה מעידות הצורות הגרפיות שבכתב?
 המראה הראשוני של האותיות התקניות מעיד ללא ספק על בקרה כללית גבוהה.
 מהיכן נובעת בקרה זו? האם איננה בגדר של מנגנון הגנה? להערכתך, יש כאן אמנם
 תופעה של בקרה גבוהה, המהווה מנגנון הגנה בפני הסחף המאיים של הסביבה
 החיצונית, בקרה גבוהה זו באה לידי ביטוי גם בחדר מאורגן ומסודר לפרטי פרטי,
 עיסוק מופרז בחפצים השייכים לו או בגופו, נקיון אישי וכו'.
 עיסוק כפייתי זה, הוא חיפוי לבדידות הגדולה הזועקת מן הרווחים הגדולים שבין
 השורות (שהן עדות לחוסר יכולת ליצירת קשר חברתי). הצורך מאידך, בקשר כלשהו על

כתב יד מס' 3

מלאכת הכנסת - האולם של נזכרים הדברים והענינים (אקד) הדברים בתלמוד כבי
 להאמרים יציא את הקרי הכנסת שבתם בחנו, האמת מילדים את 13 ונתנה. ענין 2
 מלאכת קשנה. כל המלאכה בת 4 חרשם, באשגם בזמן המלאכה הדברים הם ובימים 2, 2, 2
 וצרת הכנסת - ישנם יתר מ - 10 וצרת (ואצת בלילה, חולל ונאמן וכו') האצות קצוות
 באותה הבכח של הכנסת הדברים קצוות - האצות וכן של הדברים וצוות יתר
 קצות פורמלי - ישנם פשיטת בלתי פורמליה בין הכנסת ושל וצוות ונתנה האצות
 באים אצות קצות אצות קצות

ג. הכתב השלישי - של כתב בן 17½ - מתייחס לתופעה הנראית על פניה כחיובית ביותר, וניתן לכנותה כ"ילד טוב ירושלים".
 כתב היד מקרין תקניות מרובה, וייתכן אף עודף תקניות. הכתב עגול וקטן, ללא כל חידודים, מעין ניסיון לעגל את הפניות. הכתב אינו זורם קדימה (שמאלה), ונראה כאילו כל מלה הינה יחידה בפני עצמה. האותיות כתובות בהתאם לתקן המחייב תוך הקפדה הן על המבנה העיקרי של האות והן על חלקיה הטפלים.
 אם נבודד עתה תיאור זה מן הצד הגרפי של הכתב ונצמידו לאישיות הכותב, נקבל אישיות בעלת תקניות רבה ביותר, מוכנות להתפשר, להסכים עם הזולת ולא להפגין נוקשות ושרירים (אין חידודים בכתב). בכתב זה יש גם הרבה רכות ורגש, למרות שהכותב הינו גבר, כתב היד נראה נשי.
 האם התנהגות זו תואמת את "הגיל הסוער"? ללא ספק, הכתב אינו מעיד על סערה כלשהי, לא חיצונית ולא פנימית (אין לחץ ניכר).
 האם התנהגות זו, שהינה בבחינת קונפורמיות מוחלטת, היא חיובית או שלילית? במקרה דנן, הצד החיובי שבהתנהגות הינו חוסר הפריצה של המסגרת המוכתבת, הנאיביות, האסטטיות, הרגש, המוכנות להתפשר וכו'. אולם, מאידך, נשאלת השאלה: האם התנהגות זו אינה בעצם תשובת המתבגר לציפיות ההורים והמבוגרים כפי שהוא מפרש אותן?
 ברי, שגיל ההתבגרות ה"סוער" יש בו יתרון של פורקן מתחים, והכנה לקראת הכניסה לעולם המבוגרים, מעין הפסקה ב"משחק" ("משחק החיים") על מנת לאגור כוח לקראת הכניסה לעול המחויבות האישית וקבלת עול אחריות משפחה, עבודה וכו'. מתבגר זה הנוהג עתה בתקניות מרובה ובהליכה "מאולפת" בה לט, מתי תבוא שעת פורקנו? מתי יחווה את חווית היחד, החברה, שהיא הבונה את הפן החברתי באישיותו.
 יתכן אומנם שמתבגר זה לא יחווה חוויה זו לא עתה ולא בעתיד. אולם, ייתכן שהדחף וגירויי הסביבה יתגברו, ובעתיד יחול שינוי מהפכני באישיותו, ואז אותה הליכה בתלם תהפוך לנון-קונפורמית רועמת.

במקרים רבים ניתן לשלב את הערכותינו על המתבגר בעת שיחה עמו, וייתכן שיהיה בזה משום "ואת פתח לוי", והוא ישמח למצוא אוזן מקשיבה, שעשויה לעזור לו לפתור את בעיותיו או לפחות להתמודד עם קיומן.
כלי זה הינו אמין ופשוט, אינו דורש בדיקות מקיפות. אם המחנך ידע לנצלו היטב ולראות בו עזר לתופעות אחרות הנגלות לעיניו, יוכל למצוא בו חומר הערכה טוב.

מהווי האימונים הצבאיים בתקופת ה"הסדר"